

DIE VOGELWELT DER STADT KISKUNFÉLEGYHÁZA.

VON DR. ST. V. HOMOKI NAGY.

Verzeichnis der vom Verfasser bisher im inneren Gebiete der Stadt Kiskunfélegyháza beobachteten und grösstenteils auch für das Ung. National Museum gesammelten Vögel. In der Mitte der Grossen Ung. Tiefebene gelegen, besitzt diese Stadt einen Park, sog. „Lövolede“, 2 Friedhöfe und eine kleine Au, östlich wird sie von einer grösseren Pfütze begrenzt. Es werden 85 Arten, bezw. Rassen aufgeführt. Charaktervögel sind: Grünling, Dorndreher u. Turteltaube. Der Grünling ist seiner Anzahl nach gleich hinter die Sperlinge und Schwalben zu stellen. Im Winter halten die Gesellschaften ihre Nachtruhe im kleinen Röhricht des Stadtparkes. Der ebenfalls häufige Dorndreher bewohnt besonders die Friedhöfe. Die Turteltaube brütet auch auf den Platanen der inneren Stadt. Im Park stehen ihre Nester gewöhnlich auf Fliedersträuchen, meist 1—1½ m hoch, aber neben den Wegen 3—7 m hoch auf Bäumen. Hauptbrutzeit Ende Mai, aber noch am 15. IX. ein noch kaum flüggeltes Junge. Bemerkenswert ist das Vorkommen von *Dryobates syriacus balcanicus* im Stadtpark. 1 Ex. erlegte Verf. am 13. XII. 1937 (erster Beleg aus dem heutigen Ungarn). später konnte er noch 6 weitere Exemplare dort sammeln. Ausserdem erlegte Verf. beim Péteri-See (12 km vom Park entfernt) am 28. V. 1938 ein Pärchen während der Paarung, was für das Brüten dieses Spechtes im Alföld spricht. Er ist im Beobachtungsgebiet jetzt häufiger als der grosse Buntspecht. Die im Winter erschienenen Gimpel hielten ihre Nachtruhe im dichten Fliedergebüsch, auf den unteren Ästen der Kieferbäume und ein Teil in den freistehenden kugelförmigen Nestern der Haussperlinge auf hohen Bäumen im Stadtpark. Auf dem Zuge erscheint auch *Muscicapa parva*, — *hypoleuca*, *Turdus torquatus alpestris*; am 6. u. 7. X. 1938 zogen mehrere *Regulus ignicapillus* durch das Gebiet.

MADÁRTANI MEGFIGYELÉSEK A BORSODI BÜKKBŐL.

Írta: VÁSÁRHELYI ISTVÁN.

1 fényképpel.

Csonttölvi madár (*Bombycilla garrulus* L.) *vonulás* 1936/37 telén nem volt a Bükkben, úgy, hogy télen egy darab sem került kézre. Tavaszí visszavonuláskor III. 23—IV. 22-ig egy többszázra tehető csapat lepte el Miskolcot. Itt az utakat szegélyező japánakác hüvelyes termésével táplálkoztak.

Ebből a csapatból nagyon sokat elejtettek, főleg légpuskával, mivel nagyon szelídek voltak s az embert közelre bevárták. A Bükkből csupán két adatom van. Egy darabot III. 22-én a Puskaoroson egy karvaly ütött le. Ez 1937 IX. 12-ig bénult szárnyalva élt fogságban. Két darabot pedig III. 26-án Hollóstatón lőttek, egy nagyobb csapatból.

Hajnalmadár (*Tichodroma muraria* L.). 1936/37. évben elég korán, már X. 30-án láttuk az elsőt. Míg az utolsót III. 27-én. A Bükkben minden évben tel, több-kevesebb számmal. Kőbányák sziklafalain lehet legjobban megfigyelni. Nyári ittartózkodására (tehát költésére) adatom nincs.

A *fekete harkály* (*Dryocopus martius* L.) *gyakorisága*. A Bükkben a fekete harkály elég gyakori. 1937-ben nyolc fészket tartottam nyilván. 1 Hetemér, 1 Háromkút, 2 Zsófiatető, 1 Fehérkőlápa, 1 Szentistvántető, 1 Létras, s 1 a Tekenős-völgyben.

Mindenütt tölgyesekben fészkel.

Foto: Vásárhelyi.

Füstifecske (*Hirundo rustica* L.) *fiókák sárnélküli fészkekben*.
1937. VII.

Nur aus Halmen und einigen Federn gebautes Nest der
Rauchschwalbe.

Füstifecske (*Hirundo rustica* L.) *fészket fosztogató erdei sikló* (*Coluber longissimus* Laur.). 1937 nyarán, az újmasai erdőóri lak szénapajtájának oldaláról, az ott fészkelő fecskék riasztására figyelmessé lett erdőőr egy jól fejlett erdei siklót ütött le, amint a fészkekhez kúszott.

Sár nélkül épült füstifecske-fészkek. 1937 júliusában a garadnai piszt-ránglelep költőházának belsejében egy pár füstifecske fészkel a gerendára szögeezett deszkán. A fészkek kevés száraz fűből, néhány tollból állott. A tojások száma három darab volt. Kikeltek s a fiókák szerencsésen ki is repültek.

Valószínűleg a rendes fészük elpusztulhatott s ezért költhettek ebben a szokatlan berendezésű fészekben. Ezt a feltevést a tojások kis száma is bizonyítja.

Sarlósfecské (*Apus apus* L.) *fészkelése a Bükkben*. Ezt az eléggé feltűnő madarat nyáron reggel s alkonyatkor állandóan láthatjuk a Hámorító felett cikázni. Fészüküket sokáig nem találtam. Míg végre 1936-ban Bekényben egy odvas fában bővelkedő legelőerdőben szalakóta (*Coracias garrulus* L.), búbosbanka (*Upupa epops* L.), seregély (*Sturnus vulgaris* L.) társaságában rábukkantam. Körülbelül 10–15 pár fészkel itt. Ugyancsak megtaláltam 1936–37-ben a Létrás nevű erdőrézben is, odvas csertölgyesben fészkelve, körülbelül 15–20 párt. Itt csupán egy pár kék galamb (*Columba oenas* L.) költött a telepen. Állítólag mind a két telep régi.

Jégmadár (*Alcedo atthis ispida* L.) *fészkelése*. 1937-ben a diósgyőri vár mellett levő kőbányát borító földrétegben fészkel. A környéken lakó, nagy madarásztól azt a felvilágosítást kaptam, hogy már 28 éve figyeli itteni fészkelését. Ez idő alatt többször elszedték tojását, fiókáit. Fészkelő helyét azonban mégsem hagyta el. Állítása szerint, évente kétszer is költ. Ezt látszik bizonyítani az 1937. évi keltés is. 1937. IV. 29-én kiszedtek hét darab párnapos fiókát. Kevéssel ezután a régi fészektől egy méterre új fészket vajt. Ebből VI. 16-án hét tojást szedtek ki. S IX. 13-án, az ettől pár méterre levő fészkekből öt fiókát röpített.

Az öregek télen is párban vannak s a fészekben éjszakáznak. Ha a fészket nem háborgatják, több éven át is költ ugyanabban.

A jégmadár táplálkozása. A garadnai pizstrángtelepen 1937/38. telén több köpetét gyűjtöttem, amiben halszálkán kívül különböző vízirovarok kitin-váza is volt. 1937 őszén pedig a tegzes szitakötő lárvafogyasztását is megfigyeltem. A víz alól kihozott lárvákat, a pizstrángos tó egyik zsilipjén cibálta ki a védő tegzéből s itt napról-napra egész marékka lehetett összeszedni az üres lárvaburkokat.

A jégmadár haltelepítése. A pizstrángtelepen feltűnt, hogy a nevelőtavakban, az elkülönítés dacára is, állandóan kevert a pizstrángállomány. Hosszas megfigyelés után rájöttem, hogy ezt a műveletet tulajdonképpen a jégmadár végzi. A kifogott nagyobb ivadékot sokszor életképes állapotban, kiejti csőréből s így hordja azt egyik tóból a másikba.

Mi itt nem irtjuk ezt a szép kis madarat, bár a pizstrángivadékban némi kárt okoz. Annál kiadósabban irtják azonban a miskolckörnyéki vizek mellett, honnét évente 10–15 darabot is kapok preparálásra.

Teelő hegyi billegetők (*Motacilla cinerea* Tunst.). 1932 telétől minden évben figyeltem teelő párokat a garadnai halköltőnél. Ezenkívül a diósgyőri vár mellett levő melegvizű tónál is teel állandóan néhány darab. Táplálékukat, megfigyelésem szerint, ezekben a vizekben nagy számmal található alsórendű rák s apró csiga képezi.

A garadnai halköltő körül különben minden évben költ néhány pár.

A parlagi sas (*Aquila heliaca* Savig.) *biztos fészkelése a Bükkben*. A Kékmező nevű erdőrézben 1929 óta ismernek egy költő párt. 1933-tól a jelenlegi fészében költ, egy magas tölgyfán. Minden évben két fiókát repít. 1932 őszén egy öreg hímet, 1937 szeptemberében pedig a kirepült fiókákat lötték le.

Az uhu (*Bubo bubo* L.) *fészkelése a Bükkben*. 1937. évben Cserépváralján költött egy pár. Két tojása volt. Az egyik záp maradt. A kikelt

fiókat elszedték s egy uradalomnak adták el vadászatra. Állítólag régi fészkelő hely. A fiókákat azonban minden évben elszedik. 1937. tavaszán Jávorkúton s a Látókőveknél hallották többször szavát. Régebben a dédesi várhegyen is fészkeltek.

Áttelelő egerészölyvek (*Buteo buteo* L.). 1937/38 telén a Bükk és környékén, feltűnően sok egerészölyv telett. A puszkások ki is vették belőlük a vámot. Novembertől márciusig tudniillik 32 darabot kaptam preparálásra. Annál feltűnőbb volt a gatyásölyv (*Buteo lagopus* Brünn.) gyér előfordulása. Ebből a fenti idő alatt csupán három darabot kaptam. Más években az arány megfordított volt.

Az egerészölyvek gyomrában erdei-, mezei pocok, erdei egér maradványok voltak. Gatyásölyvnél: egy darabnál erdei pocok, két darabnál pedig vakondok.

Az egerészölyv táplálkozása. 1937 IV. 26-án egy egerészölyvfészekben két frissen kelt fióka s egy kivágott tojás mellett a következő zsákmánymaradványokat találtam: 1 drb mókus, 1 drb fekete rigó (*Turdus merula* L.) juv., 1 drb földipocok (*Pitymys subteraneus* Sélys.), 4 drb erdei egér (*Apodemus sylvaticus* L.), 1 drb erdei pocok (*Evtomys glareolus* L.).

A régen lakott fészkek bükkfán, a földtől 16 m magasan volt. Külső átmérője 90 cm, csészéje 35 cm, mélysége pedig 12 cm. A fészkek bélelélyanyaga: száraz lomb, moha, kéregdarabok s friss vadcseresznyevirág.

A kerecsensólyom (*Falco cherrug* Gray) *fészkelését* 1937-ben állapítottam meg biztosan, a Bükkben levő köpüsi sziklán. Egy sziklaodúban levő fészekben négy darab fióka volt. Érdekes, hogy ezen a sziklacsoporton 1933-ban vándorsólyom s vörös vérese költött.

A sólymok és a kullancs. 1937-ben éppen úgy, mint más években, fiatal sólymokat szedtünk a gödöllői solymászat részére. Így több fészkealjalt volt módomban átvizsgálni. A fiókák minden fészekben el voltak levpe kullancsal. Valósággal pikkelyszerűen borította fejüket, úgy, hogy ennek elvetkezében a fehérkői fészekben két darab, a dédesi kis váron levő fészekben pedig egy darab fióka pusztult el. A vereskői fészkekből kiszedett két fiókaról pedig 235 darab különféle fejlettségű vérszívót szedtem le. Ezek valószínűleg a zsákmánnyal kerülhettek a fészekbe s innét másztak a kicsinyekre.

A vándor- és kerecsensólyom teelése. Mind a két sólyom az ismert fészkelő helyeken telet. A vándor fiókarepítés után, augusztusban tér ide vissza, míg a kerecsen fiókaival a fészkek környékén tartózkodik őszig, mikor aztán a család szétválak s az öregek itt teletnek.

Téli viselkedésük is különböz. Míg a vándor-sólyom kora reggeltől késő estig nincs a fészkek környékén és csupán éjtszakázni jár ide, addig a kerecsen vagy a fészkes, vagy valamelyik közelben levő sziklacsoporton tartózkodik.

A vándorsólyom télen főleg a közeli falvak, városok galambjait dézsmálja, a kerecsen fő téli tápláléka pedig a szajkó s az egér.

Baglyok tömeges előfordulása. Az 1937-es év egeres esztendő volt. Az egész környék hemzsegett a különféle apró rágesálóktól. Ez a hihetetlen tömegű egér, pocok, rengeteg baglyot vonzott ide. Legtöbb volt a macskabagoly (*Strix aluco* L.), utána a gyöngybagoly (*Tyto alba guttata* Brehm) s az erdei fülesbagoly (*Asio otus* L.), majd a réti fülesbagoly (*Asio flammeus* Pontop.) következett. Urali bagoly (*Strix uralensis* Pall.)

kettő került kézre a Bükk lábánál elterülő síkságról (1 drb Mezőcsát, 1 drb Miskolc, sajtóparti füzes), végül pedig egy uhu Pereces környékéről.

Minden évben aránylag sokat elpusztítanak ezekből a könnyen zsákmányolható madarakból. Pedig kár bántani őket. Az egér és pocok pusztításával felbecsülhetetlen hasznot hajtanak. Mint jellemzőt említem, hogy a kezeim közé jutottak 80%-át levente-puskával, 5%-át pedig légfegyverrel ejtették el.

A *Hámori-tó madárvilága* elég szegény. 1931-ig minden évben költött itt egy pár tőkésréce (*Anas platyrhynchos* L.) s egy vagy két pár feketenyakú vörcsök (*Podiceps nigricollis* Brehm). Ma csak a vörcsökök költenek itt s legtöbbször ki is telelnek. Ugyanis a Garadna beömlésénél mindig marad jégmentes víz s így itt élnek tavaszig, sokszor fiókákkal együtt.

Őszi vonuláskor azonban több madarat láthatunk. Augusztus, szeptemberben bakcsót (*Nycticorax nycticorax* L.), szürke gémet (*Ardea cinerea* L.), pocgémet (*Ixobrychus minutus* L.), vörös gémet (*Ardea purpurea* L.). 1936. októberben két hétig egy ráró (*Pandion haliaëtus* L.) tartózkodott itt. Majd később sarki búvár (*Colymbus arcticus* L.) tojó, búbosvörcsök (*Podiceps cristatus* L.) hím és tojó, nagy bukó (*Mergus merganser* L.) hím, kerce ruca (*Bucephala clangula* L.) hím és tojó, fütyülő réce (*Anas penelope* L.) hím és tojó, bőjti réce (*Anas querquedula* L.), csörgő réce (*Anas crecca* L.), vízityúk (*Gallinula chloropus* L.) s szárcsa (*Fulica atra* L.).

Kár, hogy az idevetődött vándorokat majdnem mindig lelövik.

ORNITHOLOGISCHE BEOBACHTUNGEN AUS DEM BORSODER BÜKKGEBIRGE.

VON ST. VÁSÁRHELYI.

Mit 1 Abbildung.

Bombycilla garrulus erschien im Winter 1936–37 nicht im Gebiet, in Miskolc hielten sich vom 23. III. bis 22. IV. mehrere hundert auf, Ende März eine grössere Schaar auch im Gebirge. *Tichodroma* erschien 1936 am 30. X., letztes Ex. 27. III. 1937. Sie halten sich hier meist in den Steinbrüchen auf. Im Sommer keine beobachtet. *Dryocopus martius* ist hier ziemlich häufig. 1937 fand ich in den Eichenwäldern 8 Neststellen. Im Sommer 1937 tötete der Waldheger von Ujmasa eine *Coluber longissimus* Laur., die die Jungen eines Rauchschwabennestes gefährdete. Im Juli 1937 fand ich ein Nest der Rauchschalbe mit 3 Eiern im Garadnaer Forellenbruthaus, das ohne Erde, nur aus Grashalmen und Federn gebaut war. Es ist anzunehmen, dass ihr normales Nest verunglückt war. Das Brüten von *Apus apus* gelang mir 1936 im Bekény- und Létras-Walde festzustellen. An beiden Stellen kleine Kolonien von 10–15 und 15–20 Paaren, die Nester in Baumhöhlen. Angeblich sind es schon lange benutzte Niststätten. *Alcedo atthis ispida* brütete 1937 im Steinbruche beim Diósgyőrer Schloss. Er soll dort schon seit 28 Jahren brüten, obzwar ihm öfters Eier und Junge weggenommen wurden. Auch diesmal, am 29. IV. wurden

kettő került kézre a Bükk lábánál elterülő síkságról (1 drb Mezőcsát, 1 drb Miskolc, sajtóparti füzes), végül pedig egy uhu Pereces környékéről.

Minden évben aránylag sokat elpusztítanak ezekből a könnyen zsákmányolható madarakból. Pedig kár bántani őket. Az egér és pocok pusztításával felbecsülhetetlen hasznot hajtanak. Mint jellemzőt említem, hogy a kezeim közé jutottak 80%-át levente-puskával, 5%-át pedig légfegyverrel ejtették el.

A *Hámori-tó madárvilága* elég szegény. 1931-ig minden évben költött itt egy pár tőkésréce (*Anas platyrhynchos* L.) s egy vagy két pár feketenyakú vörcsök (*Podiceps nigricollis* Brehm). Ma csak a vörcsökök költenek itt s legtöbbször ki is telelnek. Ugyanis a Garadna beömlésénél mindig marad.jégmentes víz s így itt élnek tavaszig, sokszor fiókákkal együtt.

Őszi vonuláskor azonban több madarat láthatunk. Augusztus, szeptemberben bakcsót (*Nycticorax nycticorax* L.), szürke gémet (*Ardea cinerea* L.), pocgémét (*Ixobrychus minutus* L.), vörös gémet (*Ardea purpurea* L.). 1936. októberben két hétig egy ráró (*Pandion haliaëtus* L.) tartózkodott itt. Majd később sarki búvár (*Colymbus arcticus* L.) tojó, búbosvöcsök (*Podiceps cristatus* L.) hím és tojó, nagy bukó (*Mergus merganser* L.) hím, kerce ruca (*Bucephala clangula* L.) hím és tojó, fütyülő réce (*Anas penelope* L.) hím és tojó, bőjti réce (*Anas querquedula* L.), csörgő réce (*Anas crecca* L.), vízityúk (*Gallinula chloropus* L.) s szárcsa (*Fulica atra* L.).

Kár, hogy az idevetődött vándorokat majdnem mindig lelövik.

ORNITHOLOGISCHE BEOBACHTUNGEN AUS DEM BORSODER BÜKKGEBIRGE.

VON ST. VÁSÁRHELYI.

Mit 1 Abbildung.

Bombycilla garrulus erschien im Winter 1936—37 nicht im Gebiet, in Miskolc hielten sich vom 23. III. bis 22. IV. mehrere hundert auf, Ende März eine grössere Schaar auch im Gebirge. *Tichodroma* erschien 1936 am 30. X., letztes Ex. 27. III. 1937. Sie halten sich hier meist in den Steinbrüchen auf. Im Sommer keine beobachtet. *Dryocopus martius* ist hier ziemlich häufig. 1937 fand ich in den Eichenwäldern 8 Neststellen. Im Sommer 1937 tötete der Waldheger von Ujmasa eine *Coluber longissimus* Laur., die die Jungen eines Rauchschwabennestes gefährdete. Im Juli 1937 fand ich ein Nest der Rauchschalbe mit 3 Eiern im Garadnaer Forellenbruthaus, das ohne Erde, nur aus Grashalmen und Federn gebaut war. Es ist anzunehmen, dass ihr normales Nest verunglückt war. Das Brüten von *Apus apus* gelang mir 1936 im Bekény- und Létras-Walde festzustellen. An beiden Stellen kleine Kolonien von 10—15 und 15—20 Paaren, die Nester in Baumhöhlen. Angeblich sind es schon lange benutzte Niststätten. *Alcedo atthis ispida* brütete 1937 im Steinbruche beim Diósgyőrer Schloss. Er soll dort schon seit 28 Jahren brüten, obzwar ihm öfters Eier und Junge weggenommen wurden. Auch diesmal, am 29. IV. wurden

ihm die 7 Jungen genommen. Darauf bauten sie 1 m von der alten Höhle eine neue, aus dieser wurden am 16. VI. 7 Eier entnommen. Am 13. IX. flogen aus der in einiger Entfernung nochmals erbauten Höhle 5 Junge. Dies scheint für eine 2-malige Brut im Jahre zu sprechen. Die Alten sind auch im Winter paarweise beisammen und übernachten in der Neströhre. Ungestört brüten sie in derselben Röhre jahrelang. Die Gewölle des Eisvogels enthalten im Winter neben Fischgräten, Chitinteile von Insekten. Im Herbst 1937 beobachtete ich ihn beim Verzehren von Köcherfliegenlarven. Er verschleppt auch junge Forellen aus anderen Teichen in die Zuchtteiche. *Motacilla cinerea* überwintert hier bei der Garadnaer Forellenbrutstation und beim warmen Teich in der Nähe des Diósgyórer Schlosses. Ihre Nahrung besteht aus niederen Crustaceen und Kleinschnecken.

Aquila heliaca ist hier seit 1929 als Brutvogel bekannt. Sein gegenwärtiger Horst steht auf einem Eichenbaume und enthält 2 Junge. *Bubo bubo* horstete 1937 bei Cserépváralja. Im Winter 1937—38 waren viele Mäusebussarde hier. Ein 16 m hoch auf einer Buche stehender Horst war mit trockenem Laub, Moos, Rindenstücken und frischen Wildkirschenblüten ausgefüllt. Am 26. IV. 1936 fand ich neben 2 Jungen und einem angeschlagenen Ei folgende Reste darin: 1 Eichhörnchen, 1 Jungamsel 1 *Pitymys subterraneus*, 4 *Apodemus sylvaticus*, 1 *Evotomys glareolus*. *Falco cherrug* horstete 1937 in einer Felsenhöhle, der Horst enthielt 4 Junge. Bei der Untersuchung der Falkenhorste fiel mir schon seit Jahren auf, dass die Jungen, besonders am Kopf, stark von Zecken befallen sind; 3 Junge gingen dieser Plage zufolge zugrunde. Von 2 Wanderfalkenjunge konnte ich 235 St. dieser Blutsauger in verschiedenen Entwicklungsstadien ablesen. Es scheint, dass sie mit den Beutetieren in die Horste verschleppt werden. Wander- und Würgfalk überwinteren hier, ersterer stellt hauptsächlich den Haustauben nach, letzterer nährt sich im Winter von Eichelhähern u. Mäusen. 1937 war ein Mäusejahr, welches sehr viele Eulen anzog. Am häufigsten war *Strix aluco*, auch 2 Uralkäuze wurden im Tieflande der Umgebung erlegt. Am Hámorsee brüten jetzt nur 1—2 Paare Schwarzhalssteissfüsse. Im August-September beobachtete ich dort: Grau-, Purpur-, Nachtreiher, Zwergrohrdommel. Später: Polartaucher, Haubensteissfuss, Gänsesäger, Schell-, Pfeif-, Knäck-, Krickente, Teich-, Blässhuhn. Im Okt. 1936 hielt sich am See ein Fischadler auf.

A BÜBOSBANKA, UPUPA EPOPS L. FÉSZKELÉSI VISZONYAI A BALATON-MELLÉKÉN.

Irta: DR. HOMONNAY NÁNDOR.

3 szövegképpel.

A Balaton mellékének egyik legközönségesebb madárfaja a búbosbanka, úgyhogy a Balaton jellegzetes madarai közé sorolhatjuk. A vidék életterei csaknem mindenütt alkalmasak e madárfaj megtelepülésére és kevés olyan madár van, melynek annyira változó